

Barns medvirkning

- med utgangspunkt i temahefte om barns medvirkning og temaer fra ”Hverdagslæring i barnehagen” av Cathrine Ask

Bente Storfjell

Begrepsavklaring

- *Medvirkning:*

Assistere, bidra, delta, gjøre sitt, ha en finger med, hjelpe, influere, spille inn, spille en rolle; opptre, spille (Norske Synonymer blå ordbok, 2002)

Alle disse ordene peker å deltakelse av en eller annen variant, uten at en har ansvaret alene.

Begrepsavklaring

- ***Medbestemmelse:***

En måte å forstå medbestemmelse på er at medbestemmelse handler om å delta i beslutningsprosesser, være med å bestemme over hva som skal skje og hvordan det skal gjøres. I denne forståelsen ledes oppmerksomheten både mot direkte innflytelse og indirekte gjennom å bli lyttet til i forkant av beslutningsprosesser.

Begrepsavklaring

- **Ytringsfrihet:**

Den friheten alle mennesker har til å gi uttrykk for det de mener, og ønsker å si noe om (Store norske leksikon).

Barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge.

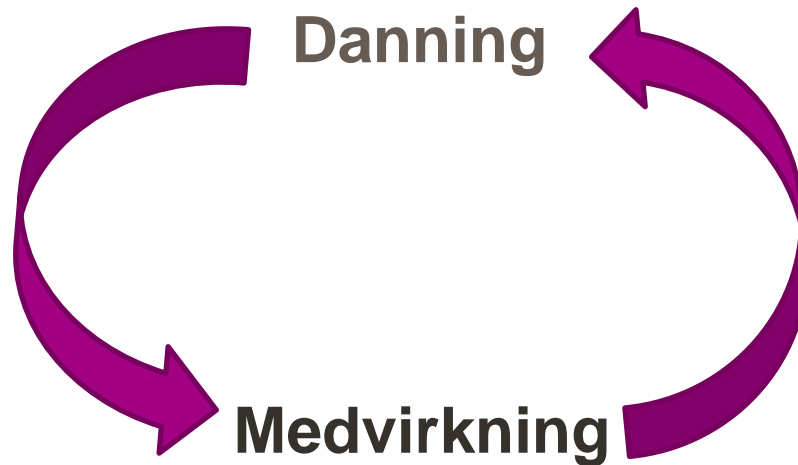
Begrepsavklaring

- *Danning*

Danning er en livslang prosess som blant annet handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Danning skjer i samspill med omgivelsene og med andre og er en forutsetning for meningsdanning, kritikk og demokrati.Gjennom gode dannelsingsprosesser settes barn i stand til å håndtere livet ved at de utvikler evnen til å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og til å se seg selv som et verdifullt medlem av et større fellesskap

Danning og medvirkning

I temaheftet beskrives danning og medvirkning som gjensidige prosesser

Utfordringer ved medvirkning

- Det er mange hensyn å ta når en skal arbeide for at barn skal kunne få innflytelse i barnehagen sin.
- Å la barn medvirke krever kunnskap, ydmykhet og nærvær fra voksnes side til beste for barn og kollektivet.
- [De gode relasjonene](#)

Utfordringer ved medvirkning

- Personalet og barna er likeverdige som mennesker, men personalet har mye mer makt og ansvar, noe som fører til at forholdet blir asymmetrisk.
- Med tanke på barns medvirkning vil det være nødvendig at personalet reflekterer over hvordan det asymmetriske forholdet kommer til uttrykk i deres væremåte i forhold til barna.

”Det er en utfordring for de ansatte å erkjenne det ansvaret som ligger i yrkesposisjonen og samtidig skape et anerkjennende forhold til barna.” (jf Bae 2004)

Utfordringer ved medvirkning

- **Barns livskvalitet og muligheter for deltakelse vil langt påvei henge sammen med voksnes forestillinger om barn og barndom:**
 - førforståelse
 - selvforståelse
 - holdninger til barn
 - vaner og rutiner
 - tidspress
 - flere ?
- **Det er en balansegang mellom å være ansvarlige voksne og samtidig våge å gi slipp på kontroll og struktur og stille seg åpen for barns medvirkning.**

Utfordringer ved barns medvirkning

- Ja til medvirkning, men uten å gå så langt at barn får for mye ansvar (barns rett til uansvarlighet)
- Er det lov å ombestemme seg, eller må barn holde fast ved eget valg?
- Medvirkning – grensesetting, en utfordring?

Lov om barnehager § 3 påpeker at hva barn kan bestemme selv, er avhengig av barnets alder og utvikling.

Medvirkning for individet og/eller fellesskapet

- I barnehagen møtes barn og voksne med ulike bakgrunn og et mangfold av sosiale og kulturelle referanserammer.
- Sammen skal ulike mennesker skape meningsbærende hverdagsliv hvor alle kan få mulighet for positiv selvutvikling og sosial tilhørighet
- Samtidig har barnehagen et samfunnsmandat – å kvalifisere nye generasjoner i et demokratisk samfunn

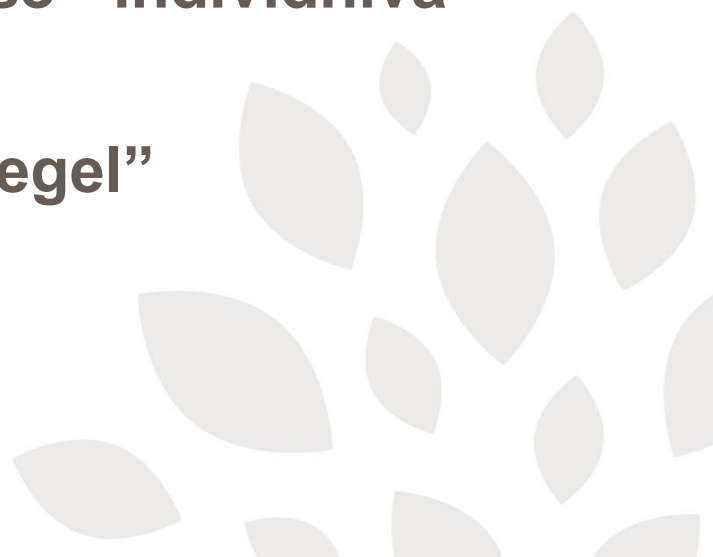
Medvirkning for individet og/eller fellesskapet

- **Det er en utfordring for barnehagen å finne en balanse mellom alle disse hensyn og krav, slik at barn skal kunne være både sjølstendige og kollektivt ansvarlige.**
- **Som deltakere i et fellesskap er vi avhengige av hverandre og alle må være bidragsytere for at fellesskapet skal fungere.**
- **Det fokuseres på rettigheter og forpliktelser på samme tid.**

Medvirkning for individet og/eller fellesskapet

- I en institusjonalisert hverdag hvor mange voksne og barn skal fungere sammen, er kanskje den viktigste læringen å lære seg å oppføre seg omsorgsfullt og ansvarlig overfor andre, uten at en ofrer sin egen integritet.
- Barn har subjektstatus
- Medvirkning og medbestemmelse - individnivå
- Gjensidighet
- Andreorientering, ”den gyldne regel”
- Demokrati

Medvirkning for individet og/eller fellesskapet

- Det er ikke tilfeldig at en i dag snakker mye om nødvendigheten av å ”lytte” i pedagogisk sammenheng. Når vi lytter til barn og tar barn på alvor vil det innbefatte at alle barn får innflytelse og at barn med ulik bakgrunn kommer til orde. Clark, Kjørholt og Moss (2005, s 178) sier at det er viktig å skape ”lyttekulturer”, hvor vi er åpne for at barns stemmer er uttrykk for kompleksitet og mangfold relatert til barns ulike kontekster

Bidra til barns medvirkning

- Det er mange måter personalet kan legge til rette for barns medvirkning i barnehagen
- I de fleste hverdagsaktiviteter og situasjoner
 - planlagt
 - spontant
- I mange planlagte aktiviteter hvor barna skal delta gjennom planlegging, gjennomføring og evaluering
- Barnesamtaler
- Evalueringssamtaler
- Intervju

Bidra til barns medvirkning

- Barns rett til medvirkning handler ikke bare om de barna som har et verbalt språk, og som har lett for å uttrykke seg.
- Alle barn har rett til medvirkning, uansett alder, funksjonsnivå, kjønn, sosial, etnisk og kulturell bakgrunn.
- Personalet må drøfte hvordan alle barna i barnehagen får like muligheter til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet.....
- Samspillssirkler

Personalet

- **Medvirkning forutsetter tid – og rom for åpen og ærlig refleksjon og sensitivitet.**
- **Hvis vi ser medvirkning som en del av et gjensidighetsforhold mellom små og store mennesker, er det viktig at den enkelte barnehage utvikler forståelsesmåter som gir mening for dem som har hverdagen sin nettopp i denne institusjonen.**
- **Holdning og handling**

Praksishistorie

- **Bente og Siv har en liten gruppe med seg på maleaktivitet og de har en felles, fin stund sammen. Barna er kjempe engasjerte og maler i vei. Siv (voksen) sitter med et barn og følger med på hva som former seg på arket. Siv synes bildet til barnet ser flott ut og sier det til han mens hun tar arket. Barnet har ikke gitt noe uttrykk for at bildet var ferdig og strekker malerpenselen mot arket som Siv er på vei bort med. Barnet får et nytt ark.**

Medvirkning for individet og/eller fellesskapet

Flere utfordringer:

Lære voksne (**og barn**) å lytte..

Lære barn (**og voksne**) å reflektere..

Lære barn å resonnerer...

Lære voksne å ta barn på alvor...

Lære oss alle å anerkjenne (følelser) hos andre

Lære å synliggjøre barn , uten "å henge dem ut"..

Etablere metoder for "høre" de "usynlige barn"

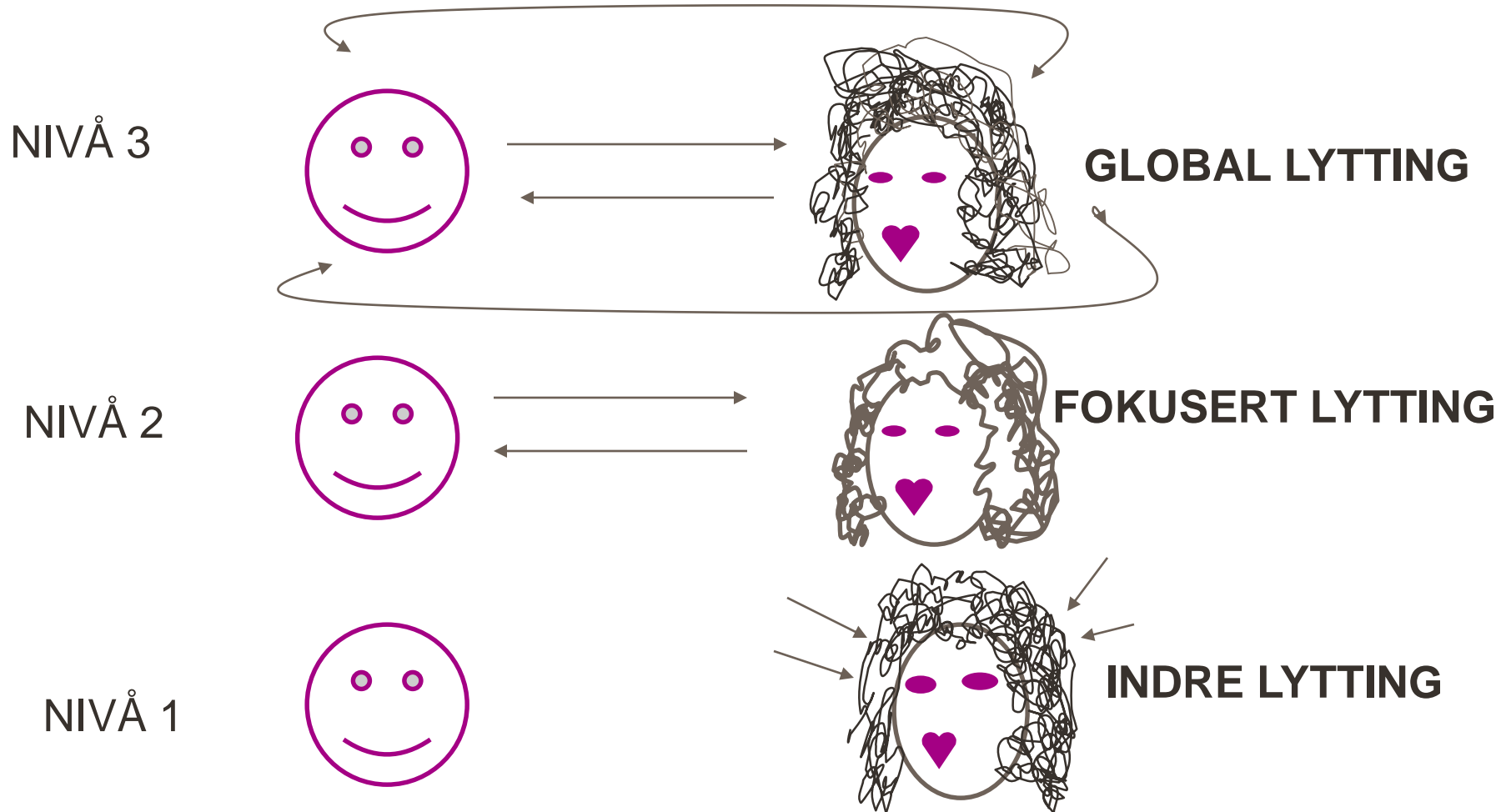
Hva gjør vi med negative følelser hos voksne og barn?

Rammeplan for barnehagen

Både kroppslig og språklig gir barn uttrykk for hvordan de har det:

- ✓ De yngste barna formidler sine synspunkter ved kroppsholdninger, mimikk og andre følelsesmessige uttrykk.
- ✓ Barn må støttes til å undre seg og stille spørsmål. De må oppmuntres aktivt til å gi uttrykk for sine tanker og meninger og møte anerkjennelse for sine uttrykk.
- ✓ Personalet må **lytte** og prøve å tolke deres kroppsspråk og være observante i forhold til deres handlinger, estetiske uttrykk og etter hvert også deres verbale språk.

Lytting

Praksisfortelling

- Liv (voksen) sitter og perler sammen med et barn. Hun og barnet har en god samtale og barnet er ivrig på å fortelle Liv noe det har gjort hjemme i helga. Liv stiller barnet et spørsmål og akkurat da kommer Siri(voksen) bort til perlebordet og spør Liv om noe. Dialogen er i gang mellom de to voksne. Barnet ser på Liv og svarer på spørsmålet – en gang – to ganger – tre ganger, uten at Liv hører det. Da griper Trine (voksen) inn og avbryter praten til de to voksne for å fortelle at barnet prøver å svare på det spørsmålet Liv stilte.

Praksisfortellinger

- **Alle er i garderoben og barna skal ut. Ole 2 år sitter på gulvet og skal til å stikke beina nedi dressen sin, da en voksen plutselig løfter han opp på fanget og begynner å kle på han. Han protesterer, prøver å komme seg løs fra fanget og sier at han vil kle på selv. Den voksne sier at hun skal kle på han så de kommer seg fort ut og fortsetter med det til han er ferdig påkledd.**

Lytting

- ***”Det er ikke tilfeldig at en i dag snakker mye om nødvendigheten av å ”lytte” i pedagogisk sammenheng, Når vi lytter til barn og tar barn på alvor vil det innebefatte at alle barn får innflytelse og at barn med ulik bakgrunn får komme til orde. det er viktig å skape ”lytte-kulturer”..... ”***

Anerkjennende tilnærming

- Det er snart tomt for frukt. Ellen sitter lengst unna og gestikulerer at hun vil ha mer, med munnen full av eple. Før hun blir ferdig med å tygge, tar Per og Simon de to siste bitene. Ellen hylr: ”Den var min!”, før hun begynner å gråte.
- Hvordan kan du anerkjenne Ellen i denne situasjonen?

Reflektere

- Å reflektere handler om å tenke gjennom, ta begrunnede valg og stå for de valgene en tar er en sentral del av barnehagebarnas lærings- og dannelsingsprosess.
- Det er viktig å skape et rom for barna der de kan dele erfaringer og synspunkter
- I slike sammenhenger kan voksne støtte barn ved å være lyttende å nærværende

Praksishistorie

Måltid.

- Hvem liker du best å sitte sammen med når du spiser?
- Jeg vil sitte sammen med Kari, men det går ikke, for hun har fast plass på kjøkkenet.
- Hvorfor det?
- Fordi det er der hun fikk plassen.
- men hvorfor det?
- Fordi de voksne bestemmer det.
- Men, hvorfor bestemmer de voksne det?
- Fordi de er voksne... og så har vi sånne lapper.. så vet vi det
- Men hvis jeg, som bare er på besøk, setter meg på Kari's plass, hva ville skje da?

Resonnere

- Barna skal utvikle evne til å resonnerer – kan ”oversettes til” – å trekke fornuftige slutninger/følge en tankerekke.
- Her tror jeg vi kan bidra til læringen ved å samarbeide med barna.
- Eksempel:

På et avdelingsmøte diskuteres det hvor vanskelig det er å få Kari (4år) til å gå ut. De opplever at hun fort blir fornærmet og sint hvis ting blir annerledes enn hun har tenkt, og har mange eksempler på dette.

Diskuter hvordan dere vil samarbeide med Kari.

Ta barn på alvor

- Barn som blir tatt på alvor og får respons på det de gir uttrykk for og er – ikke respons ut fra det voksne tror og tolker eller synes barn burde vært – blir som oftest glad i seg selv.
- Medvirkning henger dermed direkte sammen med det å opparbeide seg et godt selvbilde.

Praksishistorie

- Det er utetid og nærmer seg lunsj i barnehagen. Lunsjen skal spises inne og Marit (voksen) roper til Kari (voksen) fra garderoebedøra, at hun bare skal sende inn alle barna, så kan hun kle av dem kjapt. Kari roper tilbake at hun må nok vente litt til. Kari gir barna beskjed om at det snart er lunsj og at de kan få leke i noen minutter til før de må rydde og gå inn.

Medvirkning = selvhjulpenhet?

Hvor gamle må barna være for å:

- Drikke av kopp?
 - Dekke på bordet?
 - Smøre på maten?
 - Ta strikken under støvelen?
 - Glide igjen glidelåsen?
-
- Hver gang du gjør noe barnet kunne gjort selv, hindrer du barnets utvikling!
 - Det å lære seg ting tar tid, barna må få øve
 - La barna hjelpe hverandre fremfor å hjelpe selv
 - La barna være med på å løse/håndtere konflikter

Hvorfor sier du nei?

Fordi det er praktisk eller fordi det er pedagogisk?

”Kan vi male?”

”Alle må huske å gå på do før de går ut!”

”Alle må lage julepynt og julegaver.”

Pedagogisk begrunnelse: det som er begrunnet i rammeplanen med mer

Praktisk begrunnelse: det som går fort og fører til mindre søl, kaos, bråk og liknende

Trenger barn et valg når du har bestemt deg for utfallet allerede?

TIPS

Bli enige om noen retningslinjer for barns medvirkning, som dere kan gi hverandre tilbakemelding på.

For eksempel:

Ha øyekontakt med barnet

Sett deg ned i stedet for å løfte opp

Få kontakt før du gir beskjeder

Gi barn tid til å bli ferdige med det de holder på med

Gi barn tid til å tenke og gi respons

Husk ”den gyldne regel”

Snakk mindre, spør mer. Helst åpne spørsmål

Gode verktøy i samtalen

- **Lytting**
- **Oppmerksomhet/ tilstedeværelse**
- **Anerkjennende tilgang – uten å godkjenne/underkjenne.**
- **Åpne spørsmål**
- **Oppfølgende spørsmål/nysgjerrighet**
- **Stillhet**

- **Ta hensyn til barnets alder og utvikling**

Barns bidrag i planlegging, og evaluering

- **Barns rett til medvirkning handler blant annet om personalets kunnskap og holdninger til å la barn medvirke i barnehagens planleggings- og vurderingsarbeid.**
- **Barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet**
- **Samtalar med barn**

Systematisk innhenting av barns syn

- **Praksisfortellinger**
- **Barnemøter**
- **Barnesamtaler**
- **Intervju**
- **Loggbok**
- **Deltakende observasjon**
- **Det stilles ekstra kra til personalets kompetanse nå en skal arbeide med medvirkning også i forhold til de yngste barna.**
- **Viktig at vi tar konsekvensen av det som kommer fram**

Innspill fra Aud Eli Kristoffersen i temaheftet om medvirkning

Om dokumentasjon:

- En kan se på dokumentasjon som en sjekklister eller et statisk "fotoalbum" som kan fortelle oss at "slik er det her". På den annen side kan en velge å se på dokumentasjon som et aktivt redskap for å fange opp både prosessene og resultatene i barnehagen, og dermed bli et viktig redskap i barnehagens endringsarbeid.

Innspill fra Aud Eli Kristoffersen i temaheftet om medvirkning

Forts. om dokumentasjon:

- Denne dokumentasjonen kan kalles pedagogisk dokumentasjon, når den brukes som grunnlag for refleksjon og undring. Den må brukes til å føre den pedagogiske prosessen fremover, til utvikling og forbedring og slik

kan bidra til en forskjell for barn og voksne

Innspill fra Aud Eli Kristoffersen i temaheftet om medvirkning

Om intervju med barn:

- Når det gjelder de litt større barnehagebarna, kan mine erfaringer fra intervju med barn gi en pekepinn på hvor viktig det er å la barna diskutere seg imellom om ulike syn på saker og ting. Jeg intervjuet to og to barn, og oppdaget fort at det som var viktig for barna, var ikke at jeg forsto, men at det andre barnet forsto hva de mente. Personalet kan få mye viktig informasjon fra barna ved å ha arenaer hvor barn får prøve sine tanker og meninger

Innspill fra Aud Eli Kristoffersen i temaheftet om medvirkning

Forts. om intervju med barn:

- Denne delen av vurderingsarbeidet er det viktig at barnehagen legger til rette for. De voksne vil ved å høre på barnas diskusjoner få et mer nyansert bilde av hvordan barna opplever barnehagedagen.

”I selve intervjusituasjonene, men ikke minst i hverdagen etter at jeg hadde fått ny kunnskap, ble jeg mer i stand til å fange opp hva barn tenkte og lurte på. Og dette slutter aldri å imponere meg”